

*С дум
ах*

НАУМ
ТИХИЙ

РОЗМОВА
З
ДРУЗЯМИ

РАДЯНСЬКИЙ
ПИСЬМЕННИК

НАУМ ТИХИЙ

РОЗМОВА
з
ДРУЗЬЯМИ

ПОЕЗІЇ

«Радянський письменник»
Київ — 1947

31000
31/08/69 20 // D.

LATVIJAS PSR ZINĀTĀJNĀ
FUNDAMENTĀLĀ
BIBLIOTĒKA
DIP. 1974
DEMĪJA

31/08/69 20 0210

GS
2781-16

31/08/69

ДРУЗЯМ-СОЛДАТАМ

Ми й не зчулись, друзі, — по подвір'ю
Ніч пройшла босоніж по траві.
Ось ми знову разом — аж не вірю —
Латані потроху, та живі.

Побули, як кажуть, в переробці,
Всяке бачили, всього було.
Дайте-но лишень махорки, хлопці,
І газету за тонке число.

Скрутимо цигарку, як бувало,
Щоб і дощ — не дощ, і грім — не грім.
Щоб і не багато і не мало —
По затяжці вистачило всім.

Хто іще розкаже, хто згадає?
Пройдене стає видніш здаля.
Багатьох між нас тепер немає,
Хай пером на груди їм земля.

На далеких пагорбах, на схилах,
На межі нескінчених доріг,
У солдатських, край шляху, могилах
Кожен з нас лежати досі б міг.

Ми ж бо теж солдати, щирі й вперті,
Йшли, не обминаючи біди.
Кров'ю з'єднані в житті і в смерті,
Ми братами стали назавжди.

І навіки жити нам у дружбі —
Хліб ділити і ділить серця.
У житті, як на безстрочній службі,
Ми солдати
До кінця.

ТЯЖКО ПОРАНЕНИЙ

Він ледь стогнав. З пробитого чола
Лилася кров. Міцніше якомога
Я рану обв'язав йому. Була
То перша і остання допомога.
Вела, неначе в небо, — до села
Наскрізь простріляна, крута дорога.

Я знав: йому не вижить. Певно знав,
Та в серці свість брала верх солдатська.
Водою, що для себе зберігав,
Я напоїв його, і він зненацька
Підвів повіки. Я в очах пізнав,
Що не скорилась ще душа юнацька.

Я в них читав всі болі, всі жалі
Бійця, прикутого до дна яруги.
Ще б крок один пройти по цій землі —
І він за це життя віддав би вдруге...
Та до вершини далі немалі,
А серце вже не витрима напруги.

О, пристрасне стремління до мети
В останній час, в предсмертному безсиллі,
Коли усі дороги і мости
Кінчаються неждано при могилі!
Як хочеться підвестися, іти!
Як кличуть друзів губи помертвілі!

Я знав: для нього неба голубінь
Пітьмою смерті сповнилась по вінця.
І враз — земля рвонулась, наче кінь,
Що здивився, скидаючи чужинця.
Снаряди, просвердливши далечінь,
За ненавистю мчали навздогінці.

Коли ж метнулись німці з бліндажів,
У димі, в стрілянині, безпорадні,
І командира голос прогримів,
Що зводив нас, зовучи в бій нещадний,
Він очі знов розкрив, він знов ожив,
Команді і наказові підвладний.

І вже останнє, що я бачить зміг,
Було: він знову, намагався встати.
Бо крикнув хтось «Вперед!», і я побіг,
В цей час забувши, як і всі солдати,
Що кожен крок отут — життя поріг,
Що кожен крок останнім може стати.

Ми падали й вставали знов. Крута
Дорога здивилась іще крутіше.
— Вперед! Вперед! Була одна мета.

Я чув, за спиною хтось важко дише,
Немов крізь болем стиснуті вуста,
А може це мені здавалось лише.

Ми падали й вставали знов. А в мить,
Коли підводитись не стало сили,
Здалося — він попереду біжить,
Здираючись на чорні крутосхили,
Я бачив — зірка на чолі горить,
Я знав: то кров крізь бинт пробилась білий.

І наче що підкинуло мене.
Я знову біг в смертельному змаганні.
Дарма! Хай навіть куля не мине,
Та не застигне кров в гарячій рані.
Життя і смерть — у джерело одне.
Останній подих — і патрон останній!

І ось вона — жадана висота.
Над нею шмат ясного неба висне.
Я й зараз чую тишу, що зроста
В ту мить в душі. Та лиш, мов гілка, трісне
Далекий постріл, — і нова мета,
І вже нова турбота серце тисне.

...Я не знайшов його; та на війні
Не раз дививсь солдатській смерті в вічі.
Мої суворі друзі мовчазні,
Нестримні, непоборні, войовничі,

Я знаю: ви повірите мені,
Що можна вмерти й оживати двічі.

З тих пір води чимало відпливло.
До рідних місць вернулися солдати,
і не в одного шрам усе чоло
Перетина, — і треба лиш спитати...
...Це в сорок першій восени було,
То ж як його, змужнілого, пізнати.

ВІДСТУП

Коли спалахують мости,
І тривога серце стисне.
Тоді народжуєшся ти,
Моя лелеко-пісне.

Над плетивом німих доріг
Палає ніч багрово.
Якби я міг, якби я міг
Одне докинуть слово,

Туди, де й нині ночі тиш
Хова мій подих перший.
Туди, де ти сумна стоїш,
Нам руки вслід простерши.

Туди, де я тебе одну
В тяжкій біді покинув.
Куди я все одно вернусь
І мертвий, як загину.

Лети ж! Хай зірвано мости,
Хай хмуре небо висне.
Ти знаєш путь. Лети, лети,
Моя лелеко-пісне!

1941 — 45

ІМЕННИ

М. Руденку

Ну, й що, як не закінчена війна!
Дванадцять рівно вказує годинник.
Налий зверх норми чарку, старшина,
Один лиш раз на рік я іменинник!

Налий собі, налий усім бійцям —
Нехай погріються вином солдати.
В осіню ніч, холодну, як оця,
Мене у муках народила мати.

На вітер (щоб під вікнами не вив!)
Розсердивсь я і крикнув напочатку.
...З тих пір я два десятки літ прожив
І... три хвилини третього десятку.

З колиски виріс, бігав, як усі,
(Хоч, може, змалку ви були жвавіші).
Ходив лугами вранці по росі,
Складав в передвечір'ї мрійні вірші.

Дививсь на місяць любив дівчат
(У вас мої не було таких чудових...)
І нині всіх нас з'єднує — «солдат»,
Немов шинель, для всіх єдине слово.

Нас іменем зовуть одним: боєць,
(Хіба що тільки в прізвищах різниця).
І скільки серед нас палких сердець.
Відваги скільки в поглядах іскриться!

Ми й в пісню зайдем так — за рядом ряд --
І в нас вона прославить, стоголоса,
Усіх, кому в боях за Сталінград
Стрічать двадцятиліття довелось.

А, втім, про це — як скінчиться війна..
На двадцять перший рік кує годинник.
Налий по чарці хлопцям, старшина,
Можливо й ще хто нині іменинник.

1942

СІВАЧ

Перший дощ -весняний над землею.
Кажуть, в день такий завжди щастить.
Це б сьогодні теплою ріллею
За сівалкою услід ходить.

• Це б всю ніч ні спать, ні спочивати,
Щоб у поле встигнуть до зорі...
Та везуть двоколки та гармати
Випряжені з плуга огирі.

А тобі судилося боями
Дні лічити, по війні йдучи,
Всі шляхи в однім зійшлися шрами
Від ремня гвинтівки на плечі.

Втретє прохолодною, ясною
Повінню наповнені яри.
Вуса — може вкрились сивиною,
Може поруділи від махри.

Знов січуть за лісом автомати,
Танк пала на дальньому горбі.
Видно знов — ні сіяти, ні жати
В цей рік не судилося тобі.

Ти виходиш в поле на світанні,
Як в минулі весни сіячем.
Йдеш і сієш смерть в ворожій стаї
Чорним полем бою під вогнем.

Скільки гін крізь битви і тривоги
До ненависних берлінських площ?
Віщуванням щастя на дороги.
Падає весняний перший дощ.

1944—45

Я ВЧОРА СТУДЕНТА ЗУСТРІВ...

Я вчора студента зустрів уночі випадково.
Він теж бронebійник, і — трапилось — поруч
сиділи ми.

І вже до світанку й на мить не змовкала розмова
В окопі, оточенім танками обгорілими.
Ми слухали бою відгомін у тиші несталій
(Здавалосьь — то Києва шуми за далями дальніми).
Ми ждали атаки. А теми чомусь виникали
Прості і звичайні, мов тільки-но вийшли
з читальні ми.

Десь гупали міни. А ми поверталися знову
До того, що вчили і що залишилось невивченим.
Злітали ракети. І тихо у нашу розмову
Впліталися коси забуті коханої дівчини.
І знову минуле вставало і йшло перед нами,
А ніч — хоч осіння — на диво прозора
й ясна була,

І все шелестіло пергаментними листками
Зчитане вітром дерево — інкунабула.

Ми бою чекали.

СОЛДАТСЬКИМ ДРУЖИНАМ

В землянці темній, після бою,
У лісовій гущавині
«Глухой, неведомой тайгою»
Хтось починає в тишині.

Відкіль ця пісня старовинна,
З яких віків слова оці?
«Бежал бродяга с Сахалина» —
Улад підтягують бійці.

В глухій тайзі, повитій млою,
Це все колись, давно було.
Негодою, напевне, злою
До нас цю пісню донесло.

І новим змістом повнить слово
В цю ніч осінню вітру свист:
«Жена найдет себе другого» —
Виводить з серцем гармоніст.

Десь, мабуть, є в тайзі яруга,
І в ній бродяги слід щеза.
І з тих країв одвічна туга
Неначе хмара виповза.

Пливе й пливе важка, багрова,
На серце ронить краплі зла.
«...Жена знайде себе другого» —
А́ може досі вже знайшла.

Ми теж пізнали злу розлуку,
Хоч інший нам судився шлях.
Ми теж на вірність запоруку
Шукаємо в скупих листах.

І нам ця туга серце жалить
Бува без просвіту, без меж.
Хай не про нас цю пісню склали,
Та слова в пісні не минеш.

«Глухой, неведомой тайгою...»
Та ні, то в нашій стороні
Не сплять солдати після бою
У лісовій гущавині.

РЕКВІЄМ МОЄМУ БРАТОВІ

Брате мій!
Брате мій!
Наче та велетенська гора,
Ліг на серце тягар невимовно важкого горя.
Я додому вертаюсь, день вдалині догора,
Мов джерельна вода — холодний такий і прозорий.

Ось і вулиця наша: походу начало й кінець.
Впасти б тут і губами торкнутись холодного бруку.
Он і груша старенька зраділа, вітає мене
І підносить до неба старечі, оголені руки.

Брате мій!
Брате мій!
Ми на цьому подвір'ї росли,
Поки став нам тісним між будівлі закутий
трикутник.

Звідси міряли відстань до річки і в поле до лип,
У незміряну даль в таємниче й привабне майбутнє.

Хто міг знати тоді, що раптовий, як вибух, день
Всі надії на завтра й на після зруйнує і знищить?
Хто міг знати, що доля мене у вогонь поведе,
А тебе у сосняк, на забуте, сумне кладовище.

Що недовгий цей шлях ти ногами своїми пройдеш —
За спиною багнети й навіки ненависна моза —
Що могили твоєї ніколи ніхто не знайде,
Як і вітром розвіяний звук передсмертного слова.

Лист прийшов, хоч давно вже не ждав я нізвідки
вістей,
І були в нім слізьми материнськими літери стерті.
Ой, багато, багато я бачив навколо смертей,
А твоєї ще й досі, як слід не оплакав я смерті.

Я лиш в свідки покличу криваві заграви пожеж,
Що звелись на німецькій землі у задимлене небо,
Що не знав я в зненависті й помсті ні втоми,
ні меж,
І немало ворожої крові пролито за тебе.

Та не досить! Не досить!
Нема ж бо такої ціни,
Щоб узяти за сина чиясь би погодилась мати!
Матері виглядають з далеких походів синів,
Та не всім дочекатись судилось, не всім повертати...

Брате мій!
Брате мій!

Я на ріднім порозі стою,
І з грудей виривається ніжне, омріяне: «мамо!»
Ми тут вчора були. Недоспівану пісню твою
Я — здалося — почув, бо одна тільки ніч поміж
нами.

Закипає у пічці з дитинства знайомий вогонь,
Тільки матір не взнати, в тривозі, в біді посивілу.
Місяць сходить, як завше, і лється проміння його
В наше тихе вікно й на твою невідому могилу.

Ніч проходить в розмові, і ти за столом серед нас
І лише про життя ми сьогодні говоримо вперто.
Смерть, — як лід на вогні, а в серцях ще вогонь
не погас,
І між нами живеш ти й не можеш, не можеш
померти.

Ти зі мною живеш і в моє увіходиш єство,
І ніколи тебе не віддам я і не відокремлю.
Будувати — за двох, з ворогами боротись —
за двох,
І любити за двох нашу кров'ю напоєну землю.

1945

ПОКОЛІННЯ

]

Б. Степанюку

Над нами, друзі, над нами
Спокійне і чисте небо,
І ми вже звикаємо починаємо
До тиші й до мирних днів.
Я скинув шинель солдатську —
Ви, певне, мене не впізнали б,
Якби ми зненацька зустрілись
На вулиці з вами тепер.

Я вас пригадав сьогодні,
Додому йдучи з роботи.
Не знаю — то грає радіо;
Чи серце співає моє:
... В далекому засніженому полі
В тривожну ніч під Москвою
«Бьется в тесной пещурке
Огонь».

... Засніжені в полі землянки,
Далекі тривожні ночі
Навіки у пам'ять вкарбовані,
Вкарбовані в наші серця.
Військові швидкі ешелони
Нам перші шляхи відкривали.
З дверей фронтвих теплушок
Ми входили в справжнє життя.

Солдати! Мої побратими,
Безвусі окопники щирі,
Бійці, що уже не повернуться,
І ті, що, змужнілі, прийшли,
У нас квитки комсомольські
І досі ще без фотокарток,
Бо на передньому краї
Фотографів не було.

Над нами, друзі, над нами
Спокійне і чисте небо.
Над нашим краєм незбореним
Мирні світанки встають.
Багато доріг широких
В нашій світлій вітчизні,
І певно, що так і треба —
У кожного з нас — своя.

Ми входим в зруйновані цехи,
Чи в поле йдемо на світанку

І в бігові несамовитому
Сповнених працею днів
Ми знову в рядах завзятих,
Ми знов серед перших перші,
Ми знов на переднім краї,
Бо совість нам так велить.

Ми знов, як були, — солдати,
Куди не поглянь — ми всюди:
В містах і в найдальших селищах
На нашій просторій землі.
... В снігах на півночі дальній,
У Києві і під Москвою
Б'ється в серцях бентежних
Вогонь.

Ми знов, як були, — солдати
І будемо ними довіку,
І вище слави солдатської
Слави в світі нема.
У нас квитки комсомольські
І досі ще без фотокарток,
І все ж історія знає
Кожного з нас в лице.

НА ДАЛЕКІЙ СТАНЦІЇ

(Цикл)

Інзо, Інзо! Так назвати
Можна й сужену свою.

Л. Первомайський

I

Я на далекій станції живу,
Де ешелони в тишу степову
Вриваються невпинно день і ніч
З вітрами разом вітрам навстріч.

І коліями, й так пройшла війна,
І залишилася стіна одна.
Я на вчорашнім згарищі живу.
Я станцію будую тут нову.

До рідних місць відходять поїзди,
А ти мене в цей рік у дім не жди.
До тебе лину в снах, а наяву —
Я на далекій станції живу.

В чотири сторони — широкий світ.
Ми живемо в розлуці стільки літ!
Я станцію будую тут нову.
Я іменем твоїм її зову.

II

У нас новий начальник — виконроб,
А ми на нього кажем — «старшина»,
Не кажем «котлован», а все «окоп»,
Вже ж не воюємо, а все війна...

Ми тут, як і на фронті, живемо.
За хату служить нам старий намет.
По-двоє кашу з «котьолка» їмо,
А ложка й досі зветься «кашомет».

Вже міст звели, полагодили путь,
І станцію збудуєм до зими.
А хлопці в нас листів із дому ждуть
І — по-солдатськи — рідко шлють сами.

III

Мов за щастям у погоні,
Невсипущий поїзд мчить.
Знаю — ні в однім вагоні
Ні один солдат не спить.
Скільки станцій проминули!
Вже й гудок давно захрип.
Видно, згадують минуле
Та з бляшанок п'ють окріп.
Та гадають про майбутні
Ще незнані й милі дні.
Метеорами супрутні
Поїзди мигтять в вікні.
Де вже тут заснуть в тривозі!
В серці — щастя на меті.

Хай же їм щастить в дорозі,
Хай щастить їм у житті.

IV

Ми варимо вечерю. Мій товариш
(Ми з ним колись в однім полку служили)
Вмостився на цеглині край багаття
Й мішає суп у чорнім казанку.

Надходить вечір. Тіні обережно
Минають нас, поза нашим колом
Тремтять непевні, злякані неначе,
І до вогню бояться підійти.

Не перший день ми тут і вже не вперше
Ми сидимо отак після роботи
Потомлені замріяні, мов діти,
І я б сказав — щасливі, як вони.

Гарячий день минув, палило сонце;
А од роботи вимокла одежа.
Та як помітно стіни підростають!
Ще кілька днів — і виведем під дах.

І може через це у мого друга
Такий сьогодні настрій ідилічний:
Він каже, що йому вже надоїло
Варить та їсти саморобний суп...

Чотири роки ми жили під небом
В сліпих землянках в сирих окопах,
Чотири роки нам у полі снівся
Давно забутий затишок кімнат.

І ось ми повернулися з походу,
А на омріяній землі — руїни,
І що як в когось хата уціліла,
Коли не стало сотень міст і сіл!

І знов — «прощай!» В мішок харчі поклавши,
Ми вийшли з дому й знов живем під небом,
На будмайданах, на сумних руїнах,
Заводи й хати зводячи нові.

Ми заживем ще, друзі, заживемо!
На цій землі, де трудний піт наш ллється,
Які сади квітучі ми посадим!
Які ще весни будуть на землі!

А суп кипить. Вже час його знімати.
Я дістаю із-за халяви ложку,
Виймаю хліб із польової сумки,
Туди ж кладу папір і олівець.

V

Дні за днями летять безупину, мов ті поїзди,
Що до станцій прямують в нестримно-
шаленім розгоні.
Ми вже й звичаї маєм свої. Вечорами
завжди,
Наче в клубі своєму, збираємось ми
на пероні.

Хто шука земляків, а хто просто приходить
спочить
Після трудного дня й степової нестерпної
спеки.
Поїзди прибувають, і кожен хвилинку стоїть,
Мов провідує друзів на станції нашій
далекій.

Скільки їх пролітає й спиняється тут день
при дні.
Пасажири замріяно дивляться й певно буває,

Що із них не один десь, у іншій якійсь
стороні,
Нашу станцію тиху і степ неозорий згадає.
У Тбілісі чи в Києві, в Омську, в Баку
чи в Москві,
Чи на сході, де виють буремні вітри океану,
Може статись, в Поліссі, на станції
на лісовій
Хтось із них на пероні мою буде бачить
кохану...

Хай в країні моїй неозорі ліси і поля,
Хай вечірня й досвітня горять водночас
зоряниці.
Велетенським квітучим містом прослалась
земля
І на ній, наче вулиці, — дальні шляхи
й залізниці.

...Видно поїзд підходить. Вже чути далекі
гудки.
Ось влетів він. Спинився. І люди виходять
з вагонів.

Неозорого міста
Володарі й будівники,
Розмовляєм з сусідами
На степовому пероні.

VI

В степу, круг станції, в ці дні ясні
Стоять, мов хати, скирди вдалині.
І степом, мов розкиданим селом,
Підводи йдуть, вантажені зерном.

Я день у день з високих риштувань
Люблю стрічати у досвітню рань
Поїзд важких безтарок і возів,
Веселий спів колгоспних возіїв.
Я чую: між дівочі голоси
Солдатські повпліталися баци.
Я побратимів пізнаю своїх,
Як в давні дні походів бойових.

Я степ люблю в оці гарячі дні,
Шляхи, що мріють в сивій далині,
Далеку станцію, де я роблю,
Я край наш рідний над усе люблю.

БЕРЕЗЕНЬ

В садах вітри сурмлять в співучий ріг.
Бруньки, мов діти, граються в промінні.
То березень переступив поріг,
Початок зросту несучи й цвітіння.

Чолом тобі, ясних надій пора,
Пора пісень, наснаги і горіння!
Під кригою ще скутого Дніпра
Я чую хвиль пробуджене кипіння.

Пливуть ватаги мандрівниць-хмарин,
Мов перші баржі, спущені з причалу.
В ритмічній паданні дзвінких краплин —
Симфоній ще не створених начало.

І хай з-під снігу виступає знов
Залізо ржаве, строщене каміння,
Тут будуть корпуси нових будов,
Що їх моє збудує покоління.

В них наша сила й пристрасть будуть жить,
З сумних руїн, з гірких холодних згарищ
Вони прорвуться в сонячну блакить,
Шпилями й башнями пробивши хмари.

... По вулиці, мов по руслу ріки,
Іду, ступаючи у воду талу.
О, як потужно й рівно б'є в виски
Бурхлива кров юнацького запалу!

О, краю мій, підводься, молодій! —
То стверджується мрія многолітня:
Ми — в березні натхнення і надій —
Напередодні квітня!

* * *

У двадцять чотири роки,
У раннє гаряче літо
Який мені світ широкий,
Як сонце над ним розлило!

Вертаюсь з роботи, а в серці
Та в м'язах втоми немає.
І піт на моїй гімнастерці
Повільно, та все ж висихає,

Із гамором міста злиті
Дзвінки мої, певні кроки,
Я можу хоч гору зрити
У двадцять чотири роки!

* * *

Я виріс у суворий вік.
В курних землянках жити звик.
Я звик під вигроми гармат
Іти вперед, а не назад.
Я тим і снів, я тим і жив,
Що рідний край свій боронив.
Я не жалів свого життя,—
Тому й не знаю каяття.

Комуни щастя осяйне
На бій, на труд зове мене.
Ми живемо в суворий вік.
Я кожен крок свій мірять звик.
Я міряю, що міг, — що зміг,
Що я повинен був, — що встиг,
Щоб я ці дні в кінці життя
Згадати міг без каяття.

СОЛОВ'І

Хлопці розійшлися й до світання
Загуляється сьогодні, звісна річ.
В парках безкоштовно про кохання
Солов'ї співають цілу ніч.

Йдем і ми. Кого їх спів не вабить
(А за наших років — це й не гріх).
Справжніх солов'їв в нас менше, мабуть,
Ніж пісень написано про них.

Може й справді (критика ж підносить!)
Взять абонемент на всю весну?
Може нам, кохана, й справді досить
Про бої писати та про війну...

... Срібний місяць в небі, мирні далі,
Наче в казці, оповиті сном.
Хто там про кохання на роялі
Мрійно тужить за отим вікном?

Не цього я хочу в нагороду —
В праці я знайшов життя красу.
Я, мов скарб, з далекого походу
Запізнілу молодість несучу.

Запізнілу... І тому в тривозі
Я завжди з-за неї буду жить.
Знов земля в глухому передгроззі
Збуджено й затаєно шумить.

Срібний місяць — хмари біля нього.
Мирні далі — у тривожнім сні.
По-солдатськи стриманно і строго
Світ вдивляється в прийдешні дні...

СОЛОМ'ЯНКА

Книжки й конспекти, скатерті прим'яті —
Напівзабутий світ простих речей.
Я знов студент — і знову у кімнаті
Бентежний дух солом'янських ночей.

Солом'янку! Моя далека пристань!
П'яркої юності щасливий час!
А тільки здумати — незмірна відстань
Усі ці роки розділяла нас!

А тільки здумати — холодні камні
Лишились там, де ти була колись.
А ми усю війну знесли незламні
І знов студентами отут зійшлись.

Хай інша вулиця — яка різниця!
Хай в іншому домі — тільки ж знов мені,
Як і тоді, латинь ночами сниться —
(Я танків менш боявся на війні).

Як і тоді я часто до світанку
Сиджу в книжки заглиблений увесь
Й ловлю себе на тому, що киянку
Малюю — бачену в трамваї десь.

І знову серцю тісно і тривожно...
Це ж юність повернулася сама!
Оце б якраз писати вірші можна,
Та що робить, коли часу нема.

(Ми вже й з цією звиклися бідною
В порядку — так би мовити — речей).
Я знов студент, і знов живу тобою,
Бентежний дух солом'янських ночей.

ВЕСНА В КИЇВІ

Прокинешся, а снігу вже нема, —
Це дощ вночі останні клапті виїв.
Уже й з дворів затінених зима
Пішла, вітрам весняним здавши Київ.

Дзюрчить вода і мчать авто кудись.
Сміються люди — вчора ще байдужі.
І я — закоханий в небесну вись —
Іду та оступаюся в калюжі.

Я марю: скоро в відблисках роси
Дерева усміхатимуться в цвіті.
Напнуто хмар сріблясті паруси —
Відкрилась навігація в блакиті.

Й приємно так, що снігу вже нема,
Що дощ вночі останні клапті виїв.
В ліси північні відступа зима.
Весна, як в рідний дім, заходить в Київ.

* * *

Р. Школьник

Ходім, подруго! День який гуля!
Я й сам не знаю, чого серце хоче.
В промінні — мов розтанула земля
І хвилями зеленими хлюпоче.

Таке вві сні лиш бачив я колись
(Мені весною Київ снівся завше):
Каштани вітами переплелись,
У ширину всю вулицю зайнявши.

Ми знов зустрілися — каштани й ми —
Весняних вулиць давні старожили.
Після такої довгої зими
Ми ці години щастя заслужили.

Ходім, обнявшись, співають пісні —
Хай оглядаються на нас прохожі.
Нам і каштанам вулиці тісні —
В цю весну ми на них буянням схожі.

* * *

Чайкою мені наснилась
Ти вночі сьогодні.
Пролетіла, загубилась
В голубій безодні.

Чайкою... Чому і звідки?
Не збагну, не знаю...
Чи тому, що надто рідко
Чайки тут літають?

Чи тому, що чайка пташка
Горда й сумовита?
Чи тому, що дуже важко
Чайку полонити?..

* * *

І знов Дніпро ввіходить в береги:
Уже піски білють там, де вчора
Весни бурхлива повінь неозора
Буяла, повна дикої снаги.

Тепер за обрій стелють синю путь
Невпинні ввік, та вже спокійні хвилі.
Я знаю — скоро пароплави білі
До пристаней далеких попливуть.

Я з ними поглядом полину в даль.
І знов на серці тихо й тужно стає.
Димок легкий на обрії розтане,
Та не розтане, не мине печаль.

І будуть довго снитися мені
Дніпрові хвилі мрійно-величаві,
І ти, сумна, на білім пароплаві
В далекій недосяжній далині.

ПЛОТИ

Отак щороку після льодоходу,
На березі стрічаючи весну,
Штовхне дебелий плотогон колоду
В розкутих вод кипучу бистрину.

Ї пливуть плоти Дніпром із Білорусі,
На Україну пісню несучи.
Я їх стрічать виходжу і дивлюся,
Як пропливають мимо уночі.

Тоді встають у пам'яті забуті,
Далекі весни в рідному селі.
У материні чоботи обуті,
Ми крижані ладнали кораблі.

Було харчів удома потай взявши,
У дальню путь збирались на зорі,
Та нас налякані ловили завше
Біля старої греблі матері.

Ми ж так любили ці весняні плазби,
На хвилях відблиск вранішніх заграб,
Що я, напевне, плотогоном став би,
Якби ізмалку віршів не писав.

... Пливуть плоти Дніпром із Білорусі,
На Україну пісню несучи.
І довго-довго я їм вслід дивлюся,
Під місяцем на кручі стоячи.

Підкаже він — чого не пригадаю.
У нього теж — замріяне чоло.
... Плоти за течією відпливають,
Як і моє дитинство відпливало.

ХЛОПЧИКОВІ

Кораблика хлопчина склеїв.

М. Рильський

В сусідський двір, у море тале
Ти кораблі женеш чимдуж.
О, мій маленький адмірале
Струмків весняних і калюж.

Можливо й не водити військо,
Не стати «справжнім моряком»
Тобі судилося, хлопчисько.
Зростеш відважним юнаком

І тут, на суші — неозора
Твоя й моя лежить земля.
Я теж в піснях літав до моря,
Та ввік не бачив корабля.

Снагою, пристрастю багатий,
Дорогами життя йдучи,

Десь будеш днями працювати
Й писати вірші уночі.

У двадцять років чорнобровий
По вулиці пройди оцій,
Тут каравели паперові
Ганяти буде хлопчик мій.

І все звичайне, все буденне,
Як я, забудеш ти в ту мить.
І може в тебе, як і в мене,
Зненацька серце защемить.

СИН

Друзі! Друзі! Є у мене син.
В мене весь — до чого ж схожий він!
Як збагнути враз таке чуття —
Мій він... Мій. Я дав йому життя.

З бою в бій ішов я на війні, —
Вже й тоді він — знаю — жив в мені.
Я від ран в шпиталі помирав, —
Жить зі мною він — чи вмерти мав.

Сто несхожених, важких доріг
Я пройшов для нього й переміг.
Батьківщину я йому зберіг.
Хто для сина більш зробити б зміг?

Я свій труд люблю, свій край люблю.
Все йому віддам, що я зроблю,
І натхнення, що живе в мені,
Втілиться в будови і в пісні.
Тепле ж серце, що в мені бринить,
В синові, в онуках буде жить.

МАТИ

Ти знову миєш голову мені
Гарячою водою дощовою,
Мов я маленький знов, і на війні
Не був ніколи. Грім і гуркіт бою
Тепер мені уже здаються сном,
Що ніби вчора уночі приснився,
А ти мене збудила й він скінчився,
І день настав. Тепер твоїм теплом
Я знов зігріюсь; одійду, одтану
І знов всміхнусь щасливо, як колись.
Тобі незручно, мамо, дай я стану
Навколішки. Я трохи, бач, підріс,
Ба, й правда! Діти ж уночі ростуть,
А ніч тяглася довга, непомірна...
Я знаю всю важку та довгу путь,
Що ти пройшла в сльозах, та непокірна
У лютім горі. На стару межу,
Де починаються твої страждання,
Ходім зо мною, мамо, без вагання —
Я все про тебе людям розкажу.

Думками вернемось до того дня,
Коли крізь мирних днів ясні кордони
Війна прорвалася і навмання
Пішла топтать поля і нищить грона
Терпкого винограду у садах...
Уже в клунках твої пожитки, нене,
І весь твій дім тепер — широкий шлях.
Де ти чекатимеш листів від мене?
В безмежнім світі як тебе знайду?
Шинель вдягнувши, взявши зброю в руки,
Я теж шляхами димними іду
В незнану даль тривоги і розлуки.
Ось матері бредуть повз нас на схід,
А захід дише нам в лице грозою.
Я знаю, мамо, й твій прослався слід
На цім шляху у мене за спиною.
Не день, не два не мовкне гук гармат,
Вогонь і дим заслали поле бою.
Я ще стою. Як син і як солдат,
Шлях смерті мушу я спинить собою.
Німецькі танки дибляться, хропуть
Прорвались — і вперед несамовиті,
А я не зміг, не зміг їх зупинити —
Вони твою перетинають путь.

Б'ють гармати
На сході
Глухо.
Німець говорить

Скупо.
Сухо.
«Німецьке командування
Пропонує всім
Піти в свої села!
(На обрії — дим)
Піти негайно.
Там, на місці,
Знайдуть комісарів,
Знайдуть комуністів.
Майно і пожитки
Лишити тут.
А ні —
Капут!»
З автомата черга,
Немов батіг.
Ось він,
Горя твого
Поріг.

Було в сусіднє підеш ти село,
И не знаєш там ні сну, ні супокою,
За домом скучивши; коли, було,
Идучи назад, побачиш під горою
Знайомий дах — тебе не наздогнуть.
Чому ж тепер ідеш ти так повільно?
Мов вартові насуплені, стоять
Стовпи обабіч шляху. Божевільно
Кружляє на дорозі свіжий лист

Дочасно зірваний з своєї гілки.
Над річкою підняв до неба міст
Поламані залізні кості. Скільки
Тобі лишилося іще іти?
Вже ноги ниють стомлені, натерті.
Спинився, мамо, мої не знаєш ти,
Що до загину йдеш, що йдеш до смерті...
Спадає вечір. В темі зникає шлях,
Та ти й навпомацки знайдеш ворота.
А втім, що в хагі? Темно у шибках...
В сусідське стукнула віконце.

«Хто там?»

О, боже, боже! нащо ж ви прийшли?
Щоб знали, що тут діється, сусідко!
Які страхіття тут! Недолюд злий
Усе лютує і кінця не видно.
Не плачте ж тільки, в хату йдіть скоріш,
Спочинете і треба щось робити.
Тепер не вдень, тепер вночі видніш...»
Зайшла і впала. Десь несамовитий
Загавкав пес на вулиці німій,
А ви, замислений, спинились серед хати,
Герасимович Йосип. Рідний мій,
Не знаю, як тепер вас величати...
Я ще з дитинства пам'ятаю вас.
Любив казки й вам не давав спочину.
Було пізніш: в гарячий літній час
Приїду на канікули і скину
Розтоптані студентські черевики,

На київських розбиті вулицях,
Ви лагодили їх, за цвяхом цвях
Вбиваючи терпляче. Я навіки
Запам'ятав ті мрійні, теплі дні...
Хатина ваша розмови щирі
Не раз, було, згадаються мені,
Й святе чуття любові та довіри
Моє сповняло серце...

...Ніч сплива,
Мов чорний корабель за течією,
А ти сидиш — ні мертва, ні жива.
Що стане завтра долею твояю?
З якої сторони прийде воно —
Жадане і негадане спасіння?
І раптом вдарило крильми в вікно
Приглушене, далеке голосіння...
Хто плаче там? Чиї то голоси?
Ти пізнаєш, ти вже колись їх чула...
Це знову чорним привидом часи
Старих страхіть вертаються. Минула
Пора спокою, — клич її, моли,
Бо люту смерть рука кривава сіє.
— О, де ти є і чи прийдеш коли,
Єдиний сину мій, моя надіє!

Б'є годинник. Маятник упертий
«Ні» та «ні» — хитає, — «ні» та «ні»...
За вікном, крізь неба звід продертий

Зерном зорі сипляться ясні.
Дальні зорі, тихі, теплі зорі
Залишають в небі довгий слід:
— Не журіться, я вас в цьому горі
Не залишу, — вимовив сусід.
— Не журіться, рано ще журитись,
Ворогів хай туга їсть та страх!
Нам ще з вами, може, веселитись
На бучних судилось весіллях.
Нам ще з вами, вірю, жити й жити,
Сміхом давне лихо споминать.
Вам би тільки до зорі поспіти
Вийти за село, минути гать —
Вас тоді не знайде кодро враже,
А що темна ніч — то добрий знак...
Б'є годинник лунко, ніби каже:
— Так і буде, тільки, тільки так.

Десь півень криком ніч навпіл розтяв.
Крізь темряву, городами й садами,
Веде тебе сусід на тихий став
Забутими й безпечними стежками.
— Оце ж до німця веім було де жить
І місця всім було в селі доволі...
Нехай щастить вам у дорозі, йдїть,
До ранку зайдете далеко. В полі
Навряд, щоб вас спинив хто уночі —
На хутори глухі веде дорога.
А спинять — довідки подаючи —

Німа, мовляв, — не говоріть нічого.
Вас, бач, по мові легко відрізнить,
То ж як питатимуть — мовчіть, ні звуку...
... На гаті ти спиняєшся на мить
І тиснеш вузлувату й теплу руку
— Спасибі, рідний!

...Осінь і півня

Бредуть з тобою поруч диким полем —
Німі, як ти. Ти ж бо тепер німа!
Німа, німа... Яким у серце болем
Вдаряє слово це. Його ж бо ти
І вимовити можеш, та не владна.
Невже навек прокляттям німоти
Вуста скувала доля невідрадна?
Хто ти тепер і як тебе зовуть?
Куди ідеш? Займається світання,
Хмарини скорбні угорі пливуть —
Вони, як ти, без дому, без пристання.
Тебе — недоля, їх женуть вітри.
Тебе, як їх, дорога невідома
Веде у даль. То вгору, то згори,
То стелється долинами. Утома
Ходу скувала, тягарем лягла
На серце невідступна і незрима.
Чом не зайдеш спочити до села?
... Сусідчина торбина за плечима,
Її хустина та її ім'я...
Куди ж твоє, твоє ім'я поділось?

Невже усе життя, свій дім, сім'я
Казковим щастям лиш вві сні наснилось
І спомином лишилося в душі...
Тепер лиш воскрешай в своїй уяві
В забутій скирті уночі в тиші
Минулі дні. Я знаю, нелукаві,
Прийдуть вони, порадники німі,
Присядуть поруч на постелі вбогій,
Пригріють, наче голуби, крильми.
А зранку знов попереду дороги,
Мов ті іржаві схрещені ножі.
І знов обходь оселі стороною,
Май наготові довідки чужі,
Немов ти й народилася німою,
Не розмовляй, не плач, не голоси,
Умій мовчати, дивитись терпіти,
Набрякле серце тягарем носи,
Любові й зненависті повне.

«Діти!»

Слова, мов сонце, теплі: «син», «дочка».
Кого в житті ти зможеш так назвати?

— Я чую, мамо! Ось моя рука,
Візьми, нагрій її, як тільки мати.
Нагріти може — дотиком одним!
Лежу в шпиталі, на твердій постелі.
У гарячковім сні я йду крізь дим
Поміж війною спалені оселі,
Не розбираючи дороги. На війні

Немало я пройшов уже і всюди
Тебе шукаю і ніхто мені
Сказати не може. Ідуть та ідуть люди —
Ніхто не зустрічав, тебе нема.
Я знаю: це було у листопаді...
Чи не в ту ніч, як стала ти німа,
Мені наснилось, наче на леваді,
Оточеній дубами, ти стоїш.
Горить курне багаття під тобою,
І ти вже зайнялася, ти гориш.
Мерщій! Мерщій! Пробитою ногою
Ступаю, зуби стиснувши. Бинти
Наскрізь промокли кров'ю, наче рану
І в них пробито. Як мені дійти?
Як я проб'юсь до тебе? Як дістану?
То рів, то мур високий вироста,
Не обійти, не обминуть сторожу,
А тут вуста скувала німота —
Гукнути, крикнуть хочу, та не можу.
О, клята німота! Нестерпна мить
Незвіданої люті та безсилля!
У жилах кров стривожено шумить,
І серце залива пекуча хвиля.
Далекий плач, неначе привид, зник,
Поміж дубами одгукнувсь луною —
І я до тебе рвусь, я сам — мов крик,
Бо мій язик прикуто німотою.
... Сестра присіла на мою постіль
І на чоло поклала теплу руку.

Я тільки уві сні відчув цей біль,
Твої німоти смертельну муку.
А ти, чи я збагнути зможу, — ти,
Який тягар знесла!

... На дальніх схилах
Чорніють роздоріжжя, мов хрести
На безіменних мовчазних могилах,
Мов вимерла земля...

Та навкруги —
Ти бачиш скільки сіл на виднокрузі!
І що, як в них лютують вороги,
Тебе зустрінуть там, зігріють друзі!
Там в кожній хаті сиві матері
Синів на смертний бій благословляли
І ждуть вістей фронтів доріг,
І у зневірі ждуть не перестали,
Бо знають певно — наші знов прийдуть —
І виглядають, щоб прийшли скоріше.
Там у біді надією живуть,
Там все на німців ненавистю дише!
А ти ідеш, і день за днем мина
В тривозі, у безцільному блуканні.
У темряві зникає далина.
Чи ж знов ховатись в скирті до світання?
А завтра що? Чого ти ждеш іще?
Що жде тебе на цій важкій дорозі?
Ти під дощем, що день і ніч січе,
Десь упадеш в безсиллі, у знемозі.

А я ж до тебе йду! Надійся, вір!
На цих дорогах дальніх, несходимих —
Лиш сонцем з'єднаних та сяйвом зір —
Непередбаченої бурі вимах
Наз розметав на час, не назавжди.
Ще висхне море крові і біди
І знов нам щастя верне перемога!
...В яке село веде тебе дорога?
Ти тут раніш ніколи не була.
По тихих вулицях війна пройшла,
І в кожному домі — горе і тривога.
Ні вогника, ні голосу ніде.
Хати пришикли в темряві похмурі.
Та кожне серце дня нового жде,
І тиша ця — напередодні бурі.
Вслухайся пильно: чуєш, рипнув віз,
І птиця крикнула вночі неждано —
То партизани возять зброю в ліс,
То перегукуються партизани!
Вдивляйся в тьму: ти бачиш вдалині
На обрії займається заграва?
То в вибухах, у димі і вогні
Встає у небо партизанська слава.
І в кожному домі тут — одним живуть,
Одна є міра — іншої не знають:
Є ті, що вийшли в бій чи в бій ідуть
І ті, що рідних з бою дожидають.
Вогонь твердих, нескорених сердець
Не згасять горя чорні й стужні зливи!

...І ось ти в хаті. Блима каганець,
Тремтять на стінах тіні полохливі,
І тихий голос лагідно пита:
— Видать, стомились з дальньої дороги?
І враз твоя зникає німота,
І враз зникають сумніви й тривоги —
Ти в рідній хаті! В цю осінню ніч
Тебе укриє від негоди стеля,
Тобі постелеться людська постеля...
Хазяйка дрова кидає у піч,
Щоб захолону страву підігріти.
Чого вона замислилась в цю мить?
Сльоза упала й вже нова тремтить
На вії... Це ж напевно й в неї діти
Там, на скривавленій в боях землі,
Де не змовкають день і ніч гармати,
В окопах десь...

У хаті цій, малі,
Вони навчились «мамо» вимовляти,
В щасливі дні зростали і зросли,
За цим столом вночі уроки вчили,
І цей поріг у світ переступили,
В широкий світ, в далекий світ пішли...
Хто скаже, де вони, які вітри
Гудуть над ними в ці тривожні ночі
Холодної осінньої пори?
Який вогонь, яка гроза клекоче
Над їх життям?

«Давно нема листів

І хтозна чи діждати їх судилось.
Молодший на кордоні з перших днів...
Чи ж він живий? Три ночі тому снилось
Іде він чорний весь, увесь в вогні,
Під ним дорога у крові багрова,
Іде і посміхається мені,
А я стою й не вимовлю ні слова...
І що це означає? А втім я в сні
Не дуже вірю. Я одне лиш знаю:
Не зрадять матері мої сини
І рідному свому не зрадять краю.
Мій старший вже й до цього воював,
Пройшов фінляндську, був на Халхін-годі
І нагороджений.

... Оце він працював

У нас в колгоспі головою. В полі
Було проводить цілі дні. В жнива
Й ночує там, у польовому стані.
То ж був в районі і в людей в пошані
— Хазяйський в нас, — казали, — голова.
Було додому прийде уночі
З засідання правління чи сільради
Й вечеряє. З ним поруч сидячи,
Задумаюсь на мить, щаслива й рада,
І бачу шлях широкий, з вишини
Велике сонце гріє землю й сяє,
І шляхом тим ідуть мої сини,
А з ними я...»

Повільно догорає

В печі. Вогню нема, та жар не згас —
Він жеврітиме довго під золою...
Я знаю, мамо, ти сама не раз
Так мріяла вечірньою порою,
На тих широких сонячних шляхах
Ти бачила мене, була зі мною;
В моїх нечастих і скупих листах
Єдину втіху мала, і спокою
Не знала, коли довго не писав.
Що можеш ти тепер про мене знати?
Я у вогні, в бою. Я може впав
І ніколи більш не буду вже писати.
... Про все розкажеш ти. В ці чорні дні
Іще дорожчий серцю теплий спомин
Про час недавній, тихий та ясний.
В ці дні надії негасимий племінь
Та мрії, що збулись і не збулись
Горять світліш — порадики єдині.
... В тяжку годину ви в житті зійшлись,
Та сестрами ви стаєте віднині.

Я по війні з рушницею пройшов,
Як у негоду безкінечним полем.
В солдатськiм серці матері любов
Була мені відрадою та болем.
Вогонь її мене в окопі грів
І вів на смерть, велів перемагати.
О, сподівання й мрії матерів,

Розмова в чорну ніч в далекій хаті...

Де слів таких узять, яке тепло

З якого сонця в кожне перелити!

Ми будем жити! Лихій біді на зло

Ми переможемо і будем жити!

Ми вернемось. Та до тії пори...

Що вам дано про день прийдешній знати?

Всю ніч наскрізь холодні й злі вітри

Гудуть за стінами старої хати.

А вже пожежі зводиться крило

І вам в цю ніч нещастя не минути:

Загін каральний увірвавсь в село,

Це лиш за вітром пострілів не чути.

А ви застигли в думках за століом,

Не доторкнувшись навіть до вечері.

А хтось уже пробіг попід вікном,

Кричить і кличе, калатає в двері:

— Та німці ж у селі! Чи ж вам не чуть?

Сімейства активістів катувати

Он зачали. Вони й сюди ідуть

По вулиці... Мерщій тікайте з хати,

Або й з села!

... І знову дальня путь.

Над вами ніч, певно, не остання,

І знову хмари угорі пливуть,

І знов назустріч устає світання.

Мов ручаї, що плинуть до ріки,

Вливаються в дорогу дальні стежки

Із міст і сіл, де тільки дим гіркий,

Ядучий дим та чорні головешки
Лишилися. Ідуть вони та йдуть —
Старенькі матері та скорбні вдови,
Солдатки, що мужів уперто ждуть
І ждати будуть довго — хай громові
Давно замовкли голоси гармат —
Вони ще стринуть переможців з бою.
І на шляху останній хліба шмат
Вони, мов сестри, ділять між собою.
...Далекі друзі незабутніх днів,
Безвусі й досі — та старі солдати!
Хто з вас вві сні не бачив матерів?
Хто з вас не снів теплом старої хати?
Кому із вас в окопному багні,
В осінні ночі, крізь дощі невпинні,
Примерхлі ледь не снилися вогні
Привітних сіл на дальній Україні?
... В сирий окоп стікали ручаї,
І ми грязюку чобітьми місили,
І хто напевне знати міг чиї
Горять хати й чиї уже згоріли?..
Де ми були тоді, в ту ніч глуху,
Брати нові та давні побратими,
Коли в страшну незвіданість шляху
З серцями горя повними, важкими
У темряві знесилено брели
Скорботні наші матері в тривозі?
Ходімте, друзі, де вони пройшли,
Ми їх сліди ще знайдем на дорозі.

Що були у селі партизани учора —
Це видно:
Від німецького штабу
Зостався один димар.
А місяць підводиться
Й, кров свою гублячи, блідне
І ховається
Серед хмар.
Що пройшли по селу карателі
Як не взнати? —
На осінньому вітрі
Шибениці гудуть.
— Хто, сини мої, прийде вас проводити
В останню путь?
... А руки у них покручені,
Босі ноги, —
Наче застигла у чорних згустках кров.
Голови нахилили
І, повні тривоги,
Дивляться:
— Хто прийшов?
І слухають довго і пильно:
(Десь б'ють гармати, а поруч, на гілці,
Тріпоче останній лист)
І все їм здається, що плаче невтішна мати,
Впавши
На поміст.
Що чужі матері біля шибениць —
То не з помилки.

А свої вже не прийдуть сюди
Із могил, неживі.
І оплакують всіх уночі
Дві матері тільки.
І оплакує кожного
Дві.
Перша мати з села із поліського
Орлик Дорина —
То ваша,
А друга із нею —
То мати моя.
І перша — я знаю —
У кожному бачила сина,
Бо другій —
Ввижався я.

Комісар командирові каже:
— Дві жінки до нас прийшли,
Вони в Петрівці учора
Уранці були.
Добу нас у лісі шукали,
Аж поки їх стрів
У хащі пікет наш дозорний
Й до мене привів.
В Петрівці п'ятох повішено.
Розвідники ж — всі прийшли.
Видать, що наших поранених
Німці в людей знайшли.
Командир самокрутку крутить

І хмурить чоло.
— Це б взнать — коменданту поповнення,
Певне, свіже прийшло?
А що повісили хлопців —
Сумна новина...
Та що ж, заплатять нам гади,
Заплатять сповна.
— Гукни, начштабу, розвідників,
Хай прийдуть сюди.
Не втечуть, не сховаються німці
В цю ніч од біди!
Передай, начштабу, загонові
Мій наказ:
Зіграємо німцям весілля
І похорон водночас!
Зіграєм як слід з музикою —
Кулеметів досить у нас!
Видать гранати хлопцям —
Повний боезапас!
— ...Жінки в нас хочуть зостатись...
— Ну що ж, сюди їх поклич.
.. На партизанські яруги
Лягає ніч.

Крізь бою громи, в димну далину
До матерів, брати і побратими,
Брели ми, наче морем, крізь війну,
Не знаючи де стрінемося з ними.
Хтс б нам сказав тоді, хго б нас повів

До тих землянок по стежках незнаних,
Де матерями наших матерів,
Як рідних називали партизани.
Хто б нам сказав, серед яких лісів
В дні відступів і в дні боїв побідних
Вони нових дочок, нових синів
В походах доглядали, наче рідних.
О, тихі матері! Святий поріг
У сивий дим розвіяного дому!
Ми не спинялися серед доріг,
Ми забували рани, сон і втому,
Ми пробивали вражі рубежі
І кожен дім, мов свій, із бою брали.
Нас цілували матері чужі,
І ми їх, наче рідних, цілували.
Брати мої, поплічники в війні,
Окопні друзі, бойові солдати!
В день стрічі в партизанській стороні
Кому моя на груди впала мати?
На гімнастерку на чию наскрізь
В боях пропахлу порохом і потом
Вона зронила перші краплі сліз,
Як знак кінця стражданням і скорботам.
Кому вона в хвилини ті ясні
Розповіла про трудний час прожитий?

...Ти знову миєш голову мені, —
І тільки шраму з голови не змити...
Яка гроза над нами пронеслась!

Як бився світ у сполохах тривоги!
О, як надовго розлучали нас
Війною переплутані дороги!
О, мати рідна! Тихий теплий дім
Навіки кров'ю у боях здобутий!
Над бойовищами розтанув дим,
І я хотів би, наче сон, забути
Все горе пережите за війну
І лиш цю мить закарбувать, як спомин:
Ти — край вікна, і ліг на сивину, —
Немов рука дитини, — теплий промінь.

ЗМІСТ

Друзям-солдатам	3
Тяжко поранений	5
Відступі	9
Іменини	11
Сівач	13
Я вчора студента зустрів	15
Солдатським дружинам	16
Реквієм моєму братові	18
Покоління	21
На далекій станції:	
I. Я на далекій станції живу	24
II. У нас новий начальник	26
III. Мов за щастям у полоні	27
IV. Ми варимо вечерю	28
V. Дні за днями летять	30
VI. В степу круг станції	32
Березень	33
У двадцять чотири роки.	35
Я виріс у суворий вік	36
Солові	37
Солом'янка	39
Весна в Києві .	41
Ходім, подруго!	42
Чайкою мені наснилась	43
І знов Дніпро ввіходить в береги	44
Плоти	45
Хлопчикові	47
Син	49
Мати	50

Н. ТИХИЙ
„Разговор с друзьями“. Стихи
(на украинском яз.)

Редактор Л. Первомайський.

Художник В. Хоменко.

Ф 01519. Здано до складання 1.III.47. Підписано до друку
15.V.47. 2¹/₄ друк. арк. 60×84/32. 2³/₄ обл.-вид. арк.

Зам. № 142

Тираж 5.000.

16 Республ. друкарня. Львів.

374
2 крб. 75 коп.

19758

А0104735

20